

ROMEN RAKAMLARI

Pek çok dilde ve kültürde rakamların farklı gösterimleri var. Biz rakamları 0, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 olarak yazarken Araplar ya da Çinliler farklı yazıyor. Eski Romalılarsa rakamları bambaşka şekilde yazıyordu. Romen rakamlarıyla sayılar, I, V, X, L, C, D, M sembollerinin farklı şekillerde diziliminden oluşturuluyordu.

Romen rakamları, basamak değerleri olmadığından toplama ve çıkarma dışında aritmetik işlemleri yapmak için pek kullanışlı değilmiş. Genellikle sayıları kaydetmek amacıyla kullanılmışlar. Günümüzde de II. Dünya Savaşı yazarken olduğu gibi tarihsel süreçleri belirtmede, IV. Mehmet ya da II. Henry yazarken olduğu gibi padişah ve kral isimlerinde, yüzyıl adlarında, kitapların sunuş ve önsöz sayfalarının numaralandırılmasında sıklıkla kullanılırlar.

Bu sistemde sayılar yazılırken bizim kullandığımız gibi 0'dan 9'a kadar rakamlar değil, 1, 5, 10, 50, 100, 500 ve 1000 sayılarını ifade eden semboller kullanılıyor.

I = 1

V = 5

X = 10

L = 50

C = 100

D = 500

M = 1000

Gelin Romen rakamlarıyla sayıların nasıl yazıldıklarına bakalım.

- Bir sayının sağına kendisinden küçük bir sayı gelirse iki sayı toplanır. Örneğin XII sayısı, X + I + I yani $10 + 1 + 1 = 12$ 'dir.
- Bir sayının soluna kendisinden küçük bir sayı gelirse büyük sayıdan küçük sayı çıkartılır. Örneğin XL sayısı, L sayısının soluna X yazıldığı için $L - X$ yani $50 - 10 = 40$ 'tır. IX sayısı, X sayısının soluna I yazıldığı için $X - I$ yani $10 - 1 = 9$ 'dur.
- I, X, C, ve M sayılarını ifade eden semboller en çok üç kere yan yana yazılabilir. LXXX = 80 ($50 + 10 + 10 + 10$) ya da CCC = 300 ($100 + 100 + 100$) gibi. Örneğin 40 sayısı, XXXX olarak değil XL olarak yazılır.
- V, L, D sayıları iki ya da daha fazla kez yan yana yazılamaz. Bu sayılar kendisinden büyük bir sayının sağına bir kez yazılabilir, soluna yazılamaz. Örneğin LL gibi bir gösterim 100 sayısını ifade edemez. 95 sayısı VC olarak değil XCV olarak yazılır.
- Bir sayıyı yazarken ya da okurken hem toplama hem çıkarma işlemleri yapmanız gerekebilir. Örneğin 43 yazmak için $XL = 50 - 10$, $III = 1 + 1 + 1$ işlemleri yapılır ve XLIII elde edilir.

Romen rakamlarıyla yazılabilecek karakter sayısı açısından en uzun sayı MMMDCCCLXXXVIII yani 3888'dir.

Romalılar çok büyük sayılar yazmanın da farklı yöntemlerini geliştirmişler. V, X, L, C, D, M sembollerinin üstüne çizilen yatay bir çizgi, o sayının bin katını belirtir. Eğer yatay iki çizgi çizilirse de o sayının milyon katını gösterir. Örneğin $\overline{L} = 50.000$ ve $\overline{\overline{L}} = 50.000.000$

Romen rakamlarında sıfırı ifade eden bir bulunmaz. Birler, onlar, yüzler basamakları gibi basamak değerleri de yoktur.

Saatlerin akrep ve yelkovanlarını çizebilir misiniz?